

AlcM), *Escartí* val. (només el sé a Massalavés, xxxi, 79.26), probablement de nissaga aragonesa. — ³ Molt més dubtós és que sigui antic el nom dels Corral dels Escarts que Soler en la *Guia de la Vall d'Aran* situa en el vessant luixonès a 0h30 damunt del poble de Goaus pujant i a 0h30 de la carena fronterera (< fr. *écart*?).

ESCÀS

Nom de diversos llogarets pirinencs.

I) Veïnat, abans de bordes, avui més gran i amb cases, agre. a La Maçana d'Andorra, 1 k. al NO. i damunt del poble, a 1343 alt. (mapa Chevalier, m. Con-¹⁵ sell 1976, 0°G92 × 47°28; E.T.C. II, 36; II, 221, 126).

MENCIONS ANT. 1176: un «Pere d'Escaas» signa entre els homes de La Maçana (doc. p.p. Valls Tab., *Priv. And.*, 347; ¹ *Cart. And.* I, § 76, lín. 170; 1440: 20 *Escas* (Valls Tab., o. c., 489).

Deixo en quarantena la possibilitat que el nom d'un *Guillem Caz* que firma entre els homes de Lòria en el mateix doc. de 1176 (*Cart. d'And.* I, § 96, 109) sigui mala lectura o mutilació de *Guil(de)scas*.

II) Grup de cortals muntanya amunt en el te. d'Arcavell (E.T.C. II, 36; I, 224, 347); 1936: pron. *askás* (1936, XIII, 119ss). Uns 12 k. lluny al SE. de (I), ja a l'Alt Urgellet.

III) Poble pallarès de la vall d'Assua, agre. a Surp,³⁰ 2 k. al NO. d'aquest i 7 k. NNO. de Sort. Pron.: *askás*, a Sort, 1920, Casac.; id. oït en les enq. de 1963 a Caregue, Llessui, Rialb (xxxvi, 169ss.).

MENCIONS ANT. 850: doc. de l'abat de Gerri relatiu a la «Vallis Aniavense [leg. *Anaviense*] in loco³⁵ q. d. *Burgali* --- et in villa de *Escasse* --- *Noellas* --- *Petramei* --- *Balastuy* ---» (colle. Moreau I, 187). En la butlla de 1163 (de la qual hi ha versió quasi igual, datada 1164, en Kehr, *Papsturk.*, p. 399); «Gerrensi mon. --- in valle de *Escàs* --- in *Saorth*, in *Surb*, in⁴⁰ *Sescas*, in *Caresgue*» (SerranoS., *NHRbg.*, 109): forma alterada per infl. dels adjacents *Saorth*, *Surb*, *Saurí*, *Sorri*, *Sellui*, *Son*, i de l'oc. *Sésca*; 1359: «loch d'Escars» (CoDoACA XII, 77; E.T.C. II, 36; I, 223. 281).

IV) N'hi degué haver un altre a Cerdanya, citat junt amb *Bellver* (veg. en doc. de 1098; Serra Vil., *Pi-nós i Mipl.* III), citat en 3 llocs pel cens de 1359 dins la vegueria de Cerdanya, amb lliçons divergents però totes reducibles a la pron. *askás*. *Astas* (CoDo-⁵⁰ ACA XII, 86); *Escars* (ib., p. 19) i «loch d'Escars» (p. 90).

V) Homònim gascó: *Escàs*, pda. de Sainte-Radegonde, c° Fleurance, cap al Nord del dept. de Gers, cita-da en el S. XIX (Polge, *Mél. de Phil. Gersoise*, 1960,⁵⁵ p. 63).

Variants de terminació més arcaica:

VI) Barranc d'Escasse, te. d'Isil d'Àneu (xx, 177).

VII) o VIII) i VIII) Riuet, arenal, pda. i rebollar, uns 18 k. al S. del (VI), a la r. entre Escaló i Esta-⁶⁰

ron, pron. vacil·lant entre *askási* i *askáse* a Estaron (xxi, 161, 162) i *askási* a Escaló (xx, 165).

ETIM. En rigor es podria comprendre com un ús toponímic estereotipat de l'adj. *escàs*, en una acc. figurada d'avar, 'mesquí'; com a malnom de NP, que de fet es comprova, almenys en diminutiu hipocorístic o irònic: un Guillem *Escasset* i fills empenyoren llocs del te. de Cervera en doc. de 1183 (*L. Bl. de Stes. Creus*, § 259.1, 260). Encara que imaginem que es po-gués usar com a epítet de llocs pobres o poc fèrtils, seria idea forçada, admissible si aparegués en un o dos casos i en data moderna, però inadmissible per a un nom que es repeteix en 7 comarques o paratges ben separats, i en les zones de l'alt Pirineu, plenes de to-pònims d'arrel basca, ben documentats la major part des de l'E. Mj., els uns en el S. IX, altres des dels Ss. XII o XIV.

Acaba de demostrar que es tracta d'un derivat del basc *aska*, la inicial encara conservada pel nom del poble d'Ascaso, agre. al mun. de Boltaña, uns 2 k. damunt i al N. d'aquesta vila [1544, *Esp. Sagr.* XLVIII, 124] repetit en un veïnat agre. a Sabayés, uns 12 k. al N. d'Osca, a l'alta conca del r. Isuela. I en el com-post *Askas-ibar*, a Guipúscoa, te. Vergara; compost²⁵ una mica tautològic (amb *ibar* 'ribera': 'conca de *askasu*' (1544, *Esp. Sagr.* XLVIII, 124).

Es tracta, doncs, d'un derivat del basc comú *aska*, viu en tots els parlars, amb nocions entorn de la idea de 'un vall o fossat' (a tres pobles de Bisc.); una 'cu-beta' (bisc. i guip.); 'pastera' (b.-nav., sul. ronc.); 'solc' (guip.), d'on «rastró» (sul., i en un poble a.-nav. i 1 b.-nav.), 'abeurador' (Azkue); i altres idees centra-des entorn de la de 'cavitat'.

Doncs, proveïda de la terminació *-tsu* o *-zu*, que forma adjectius de sentit abundancial, tenim: basc *ASKA-TSU* 'paratge on hi ha clots, solcs o regates'. Comparem especialment el cas conegut del mot pre-romà cast. *artesa*, en català petrificat només en el nom de les tres viles d'*Artesa*. Acabem de veure en l'art. anterior *Escart* un altre compost de *aska* (també alt-arag. *Escarto*, *Escartín*), on la inicial, com en *Escàs*, ha estat trivialitzada en *Esc*.

La variant més arcaica en *-asse* o *-assi* del (VI) i (VII) potser es pot comprendre com una pron. mig reduïda de la *-o* basca; remetent-nos a duplicats com *Arròs/Arróse*, *Sorpe/Surp*, i els altres que aplego en E.T.C. I, 140, § 12; cf. *Buixasse* (pda. entre la vall d'Unarre i Estaon) E.T.C. I, 149b23. ¿O bé aquí tindriem més aviat el bc.-fr. *askazi* «parentela», «familia» i «simiente», «pariente» (Caro Baroja, *Los Vascos*, 262; Mitx., *Pasado l. vca.*, 60)? es podria tractar llavors del nom d'uns verals patrimoni d'una família o un clan.

¹ És errònia la lliçó «Pere Vives de *Escass* en el mateix doc., entre els homes de Lòria, en l'ed. Valls Tab., p. 396, rectificada «P. de *Exass*» en l'ed. de Baraut (I, § 76.124): és *Xas* o *Aixàs* el que hi ha en el te. de Lòria. (Veg. art. *Xas*.)

Escassana, V. *Torre-escassana*